

JBC

PROGRAMA
20

18, 19 I 20 DE MARÇ
SALA 1 PAU CASALS

DON QUIXOTE

JOSÉ MOR I KAZUSHI ONO

**ORQUESTRA SIMFÔNICA DE BARCELONA
I NACIONAL DE CATALUNYA**

PROGRAMA DE MÀ

TORU TAKEMITSU
(Tòquio 1930 - 1996)

A FLOCK DESCENDS INTO A PENTAGONAL GARDEN

(1977) - 12

JORDI CERVELLÓ
(Barcelona 1935)

L'HARMONIA DE LES FORMES

(1999) - Estrena mundial - 35

- I. El cercle
- II. L'angle
- III. L'espiral
- IV. L'hèlice
- V. La paràbola
- VI. L'hexàgon
- VII. L'ona
- VIII. Els fractals

PAUSA 20'

RICHARD STRAUSS

(Munic 1864 – Garmisch-Partenkirch, Alemanya 1949)

DON QUIXOT, OP. 35

“Variacions fantàstiques sobre un tema cavalleresc per a violoncel i orquestra”

(1896-1897) – 40

Introducció: “El Quixot perd la raó després de llegir novel·les de cavallers i decideix ser un cavaller errant”

Tema: “El Quixot, Cavaller de la Trista Figura”

Variació I: “Aventura en els molins de vent”

Variació II: “La victoriosa batalla contra l'exèrcit del gran emperador Alifanfaron”

Variació III: “Diàleg entre el Cavaller i l'Escuder”

Variació IV: “La desafortunada aventura amb una processó de penitents”

Variació V: “La vigília del Cavaller”

Variació VI: “La trobada amb Dulcinea”

Variació VII: “Cavalcant per laire”

Variació VIII: “El desafortunat viatge en el vaixell encantat”

Variació IX: “Batalla amb els mags”

Variació X: “Duel amb el cavaller de la Blanca Lluna”

Coda: “Tornada a la raó”

José Mor, violoncel

Benjamin Beck, viola

ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BARCELONA I NACIONAL DE CATALUNYA

JOSÉ MOR, VIOLONCEL

BENJAMIN BECK, VIOLA

KAZUSHI ONO, DIRECCIÓ

PRIMERS VIOLINS Jaha Lee, concertino associada / Raúl García, assistent de concertino / María José Aznar / Sarah Bels / Walter Ebenberger / Natalia Mediavilla / Katia Novell / Pilar Pérez / Anca Ratiu / Jordi Salicrú / Paula Banciu* / Ana Kovacevic* / Ariana Oroño* / Yulia Tsuranova*
SEGONS VIOLINS Christo Kasmetski*, solista invitat / María José Balaguer / Clàudia Farrés / Mireia Llorens / Melita Murgea / Antoni Peña / Josep Maria Plana / Robert Tomàs / Andrea Duca* / Laura Pastor* / Aria Trigas* **VIOLLES** Benjamin Beck, solista / Pawel Krymer*, assistent invitat / David Derrico / Franck Heudiard / Christine de Lacoste / Sophie Lasnet / Jennifer Stahl / Miquel Serrahima / Andreas Süßmayr / Irene Argüello* / Javier López* **VIOLONCELS** Charles-Antoine Archambault, solista / Josep Trescof*, assistent invitat / Lourdes Duñó / Vincent Ellegiers / Marc Galobardes / Irene Cervera* / Daniel Claret* / Andrea Fernández* / Elena Gómez*
CONTRABAIXOS Christoph Rahn, solista / Dmitri Smyshlyaev, assistent / Jonathan Camps / Apostol Kosev / Matthew Nelson / Josep Mensa / Albert Prat **FLAUTES** Christian Farroni, assistent / Beatriz Cambrils / Ricardo Borrull, flautí **OBOÈS** Dolors Chiralt, assistent / José Juan Pardo / Disa English, corn anglès **CLARINETS** Josep Fuster, assistent / María del Carmen García* / Lluís Casanova*, clarinet baix **FAGOTS** Thomas Greaves, assistent / Noé Cantú / Slawomir Krysmalski, contrafagot / Lidia Ariza* **TROMPES** Juan Manuel Gómez, solista / Joan Aragó* / Pablo Marzal, assistent de tercer / David Bonet / Claudia Cobos* / Alma María García*
TROMPETES Mireia Farrés, solista / Adrián Moscardó / Andreu Moros* **TROMBONS** Eusebio Sáez, solista / Vicent Pérez / Gaspar Montesinos, assistent / Juan Luis Bori*, trombó baix **TUBA** Daniel Martínez* / Dawid Seidenberg* **TIMBALES** Joan Marc Pino, assistent **PERCUSSIÓ** Juan Francisco Ruiz / Ignasi Vila / Francisco José Amado* / José Luis Carreres* / Manuel Roda*
ARPES Magdalena Barrera, solista / Laura Boschetti* **CELESTA** Dolors Cano*

ENCARREGAT D'ORQUESTRA Walter Ebenberger
RESPONSABLE DE DOCUMENTACIÓ MUSICAL Begoña Pérez
RESPONSABLE TÈCNIC Ignasi Valero
PERSONAL D'ESCENA Luis Hernández*

* Col·laborador

COMENTARI

per **Anna Costal i Fornells**

Richard Strauss va dirigir diverses obres seves i d'altres compositors alemanys a Barcelona els anys 1897, 1901 i 1908. En aquella època, el wagnerisme i el cànon germànic seduïen els cercles més exclusius de la música catalana, i els poemes simfònics *Don Joan* o *Una vida d'heroi* d'aquell 'jove' compositor esdevenien un bell ideal per a una ciutat que volia situar-se al mapa de la modernitat. Strauss, però, no va programar *Don Quixot* en cap d'aquells concerts. L'estrena absoluta d'aquesta obra a Espanya va ser mèrit de Joan Lamote de Grignon. El març del 1911, va interpretar aquesta partitura al capdavant de l'Orquestra Simfònica de Barcelona, una formació que havia fundat ell mateix l'any abans. El programa de mà del Palau de la Música va recollir el nom dels solistes –Josep Rabentós, violoncel; Joan Ribas, viola, i Emili Mèriz, violí– i va incloure, en la traducció de Joaquim Pena, la descripció que Arthur Hahn, en col·laboració amb Strauss, havia fet de cada part del poema simfònic. Ben aviat, i arreu del món, l'obra va començar a 'escenificar-se' com un concert per a violoncel –tot i no ser-ho–, pel protagonisme d'aquest instrument. Pau Casals, que havia interpretat aquest paper en el seu debut al Carnegie Hall l'any 1904, va dirigir *Don Quixot* en diverses ocasions a Barcelona amb la seva orquestra, confiant la part solista a Gaspar Cassadó.

Don Quixot s'estructura en tres parts: una introducció, un tema amb deu variacions i una coda. En la introducció, som testimonis de la pèrdua del seny del cavaller, després de llegir llibres de cavalleria del gentilhome de Cervantes. Tot seguit, Strauss presenta el tema del Quixot, que s'identifica amb la melodia del violoncel, i el de Sancho Panza, amb una tonada que imita el caminar lent i despreocupat del seu ase. Les variacions il·lustren els episodis de la novel·la, però no són 'variacions sobre un tema' en sentit estricte: en cadascuna, hi transiten monòlegs i diàlegs de diversos instruments solistes –els personatges–, mentre l'orquestra teixeix un fantasiós decorat sonor per a les seves rocambolesques aventures. Hi ha dues variacions característiques pel realisme descriptiu que assoleixen: la segona imita, amb dissonàncies musicals quasi onomatopeïques, el belar d'un ramat d'ovelles, convertit per la imaginació del Quixot en l'exèrcit d'Alifanfarón i Pentapolín; la setena descriu, amb la intervenció d'un eolifon o màquina de vent, el viatge dels protagonistes pels núvols cavalcant al cim d'un cavall de fusta. La coda expressa la mort del Quixot, que, en paraules de Pena del 1911, reconeix «que'ls seus ideals no eren sinó alucinacions y vanitats, y ab aital confessió devalla a la pau eterna, puix li esqueia aquesta sort: folla vida y savia mort».

Toru Takemitsu va compondre nombroses obres basades en els somnis i els números a la dècada de 1970. Entenia el somni com una tendència cap a la indeterminació i el número com un desig per allò determinat. A més, pensava que la creativitat artística tenia la capacitat de distorsionar les imatges, d'alliberar-les de la limitació original. Tots aquests elements són presents a *A Flock Descends into the Pentagonal Garden*. La imatge inicial és una fotografia que Man Ray havia fet a Marcel Duchamp: el francès està d'esquena i llueix una tonsura als cabells en forma d'estrella. El dia que la va veure, Takemitsu va somiar que un estol d'ocells blancs, liderats per un de negre, davallaven cap a un jardí pentagonal, i l'experiència onírica el va empènyer a crear una obra amb un mètode numèric. L'ocell negre es converteix en una nota, el fa sostingut, i és l'eix d'una escala de cinc sons que representa el jardí pentagonal; a partir d'aquestes coordenades i d'un joc matemàtic, el compositor construeix un univers harmònic molt particular. Tot i la complexitat de la partitura, el resultat sonor és meravellós perquè la música llisca, és intuïtiva, i l'oient pot arribar a tenir una sensació audiovisual i tan hipnòtica com la contemplació dels esbarts d'estornells un capvespre d'estiu.

Per compondre *L'harmonia de les formes*, Jordi Cervelló es va inspirar en la natura i en les seves figures més recurrents: el cercle, l'angle, l'espiral, l'hèlix, la paràbola, l'hexàgon, l'ona i els fractals. Aquestes vuit estructures geomètriques queden transmutades en textures, harmonies i ritmes que contrasten entre ells: el cercle es presenta eteri i vaporós en oposició a l'angle, tallant i aspre; l'espiral captiva i manté en suspens l'oient, una sensació que també genera l'hèlix, de moviments imprevisibles. La música canvia de registre a la paràbola, que és nítida i es desenvolupa sobre un ritme constant i ben marcat –de caràcter «irònic i divertit», segons el mateix Cervelló–, i l'hexàgon pren com a referent l'scherzo de *Somni d'una nit d'estiu* de Felix Mendelssohn. La calma traspua a l'ona, amb predomini dels solos de flauta i la intervenció de l'arpa. Els complexos fractals tanquen la partitura en un crescendo imparabile: els petits motius rítmics que imiten les fulles es repeteixen i s'amplifiquen fins a convertir-se en branques i en arbres en un final apoteòsic. Aquesta obra va ser un encàrrec de Jorge Wagensberg per a l'exposició temporal *I després va ser la forma*, que l'any 2000 es va inaugurar al Museu de la Ciència de Barcelona.

L'estrena mundial de Cervelló s'adiu perfectament amb les obres de Strauss i Takemitsu, un programa que ens fa volar la imaginació a través de la música cap a mons de fantasia.

OCINADORS

3

CATALUNY

RÀDIO

Barcelona
Obertura
Classic & Lyric